

МЕТОДИКА УЗАГАЛЬНЕННЯ ТА СИСТЕМАТИЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ З БІОЛОГІЇ

Стрімке збільшення обсягу наукової інформації, що обумовлене зростанням суспільних потреб, стикається з суб'єктивною неспроможністю людини засвоїти її пропорційно до темпів зростання наукових знань. Отже, виникає протиріччя між об'єктивними факторами та суб'єктивними чинниками [1, с. 120].

З огляду на вищесказане, особливого значення набуває питання про володіння вміннями узагальнювати та систематизувати знання. Тому не дивно, що на шкільну освіту покладається завдання формувати найважливіші логічні вміння, в тому числі узагальнення й систематизації. У Національній доктрині розвитку освіти зазначається, що система освіти має формувати у дітей і молоді цілісну наукову картину світу та сучасний світогляд, вміння й навички самостійного наукового пізнання. Однак, на сьогоднішній момент в психолого-педагогічній науці та практиці ще недостатньо чітко сформульовані подібні умови [2, с. 5].

Існуюча методика узагальнення та систематизації знань учнів з біології базується на положеннях психолого-педагогічної науки, тому закономірно відбиває її досягнення та «білі плями». Останніми, за нашими дослідженнями, є відсутність єдиних підходів до розуміння сутності процесів узагальнення й систематизації, їх співвідношення один з одним та з іншими логічними вміннями. Крім того, в методиці біології майже не розроблена проблема співвідношення базової науки і навчального предмета, що, на нашу думку, не може не позначитись на теоретичному, а отже і на практичному рівні розробки проблеми [3, с. 87].

Результатом узагальнення та систематизації навчальних досягнень є формування біологічних знань на різних рівнях – на рівні конкретних фактів, понять і загальнобіологічних ідей, гіпотез, біологічних законів, закономірностей, теорій.

Аналіз шкільної практики навчання біології засвідчив, що організація узагальнення та систематизації знань учнів викликає у вчителів ряд труднощів, що пояснюються як об'єктивними причинами (дефіцит часу на уроці для узагальнення й систематизації знань учнів, перевантаженість сучасної біологічної освіти надмірною деталізацією), так і суб'єктивними (недостатній рівень загальнобіологічної, педагогічної, психологічної, методичної підготовки) [4, с. 31; 5, с. 239].

Узагальнення та систематизація знань учнів має відбуватися з дотриманням певних вимог – поетапне здійснення операцій узагальнення й систематизації, врахування вікового чинника; варіювання несуттєвих ознак при сталості суттєвих; забезпечення зв'язку з іншими логічними вміннями, такими як аналіз, синтез, класифікація, порівняння, абстрагування.

Список використаних джерел:

1. Національна доктрина розвитку освіти // Нормативно-правові акти про наукову та науково-технічну діяльність у вищих навчальних закладах України : у 2 кн. – Х., 2003. – Кн. 2.
2. Степанюк А. В. Методологічні та теоретичні основи формування цілісності знань школярів про живу природу : автореф. дис. докт. пед. наук : 13.00.02 / Ін-т педагогіки АПН України. – К., 1999. – 36 с.
3. Шулдик В. І. Теорія та методика сучасного уроку біології : навч.-метод. посібник. – Умань : ПП Жовтий, 2013. – 287 с.
4. Шулдик В. І. Технологічний підхід при викладанні природознавчих дисциплін у педвузі : навч.-метод. посібник. – Умань : ПП Жовтий, 2012. – 310 с.
5. Шулдик В. І., Чудаєва Н. В., Шулдик Г. О. Сучасні освітні технології на заняттях з біології : навч.-метод. посібник. – Умань : ПП Жовтий, 2011. – 285 с.